

Anna og Olaf Lommerud

Olaf Lommerud (1876-1930) ble født i Hof i Solør som sønn av Anne Arnesdatter (1832-) og lærer og kirkesanger Kristoffer Lommerud (1829-1898). Olaf fikk i ung alder språkopplæring av en onkel som var adjunkt. Imidlertid hadde unggutten utferdstrang, og han dro til sjøs som 14-åring.

BODDE UNDER BRUA: Guri (i dag Gimse til etternavn) var født i «Dumpa» som fremdeles ligger der med taket stikkende opp over veikanten ved Osbrua.

Den første skipperen på «Odølingen»

Da D/S «Odølingen» la ut fra Skarnes på jomfruturen 17. mai 1895, var de to offiserene om bord erfarne sjøfolk med erfaring fra langt større og farligere farvann enn Oppstaddåa og Storsjøen.

Maskinisten Ole Sørensen Nesmyra hadde mange års farstrid på de sjø hav, mer oppsikt vakte det at Odølers Dampskibsselskap lyret en 19-åring sørling som kaptein. Men Olaf Lommerud fra Hof hadde også papirene i orden. Han hadde dratt til sjøs rett fra folkeskolen, hadde rundet «Hornet» og avlagt styrmannseksamen.

Fra skute til skole

Olaf Lommerud, som hadde gått den harde skole på seilskutene med mye juling og lite mat, befant seg med ett i roligere farvann. Han ble den som tok dampskipet «Odølingen» av beddingen litt ned for Skarnes bru og sarte kursen mot Osbrua og Oppstaddåas fredelige landskap.

Dampskipet «Odølingen» viste seg å være «øltrals» og fikk snart sin egen skjenketøse, ifølge Lommerud diktet av den første sørlingen som reiste med båten. Den begynte slik:

På Storsjøen i Odølen der går ein gammal nu

SKIPPER: Olaf Lommerud fra Hof.

Den vagger hvit man bare sitt skrif i muinn vil snu

I maskinen ein mann, ein tar roret i haud

Så er vi lite fleire og så legger vi frå land

Forfatteren var nok ingen annen enn Lommerud selv. Ingen fra Solør kunne ha vært tidligere om bød en skipperen, som dessuten var en kar med dikteriske evner. Karrieren som innlandssjømann i Odølen varte bare denne ene sommeren. Senere kom han inn på seminar og tok lærereksamen i 1904. Fra da av ble skolen leve-

brøder, først i Grønbjør, så i Tormoen i Brandval og til slutt 10 år ved Kongsvinger Folkeskole. Men først og fremst blir Olaf Lommerud husket som den kanskje største historiefortelleren vårt distrikt har hatt.

Fortelleren

Folkedomsopplysningsmannen og lokalhistorikeren Gunnar Tanga var en stor beundrer av Olaf Lommerud, og skrev om ham flere ganger. «I godt lag kunne han fortelja eitt og anna frå sjølivet, og det vart her som elles, han dikta til og dikta om. Han var ein meister til å fortelja. Hans make har eg aldri truffi på».

Og videre: «Det som han ga frå trebenk og små i festleg lag i køye og små og lytte og frå talarstol i stappa sal, hadde ein kjensle av datt ut - utan tanke på konsekvens».

Lommerud reiste mye rundt i ungdomslag på bygdene og i bygdslag i Oslo med historier som «Skreiddarbakkstosa», «Deinn raude mannen», «Grisen» og flere andre. Han drev også innsamling av tradisjonsstoff fra distriktet, blant annet riddeviser og kjempesviser i solørvarianter, et materiale som imponerte selv den store folke-minnesamleren O.M. Sandvik.

Bokutgivelser

Olaf Lommerud var ingen systematiker, og det forelå ingen litterære utgivelser fra hans hånd da han døde i

1930. Men kona Anna, som levde til hun var over 90 år, har gjenfortalt en del av hans egne og innsamlede historier og viser i bøkene «Den raude mannen» (1967), «Fra Solør til Cape Horn» (1969) og slektshistorien «Lommerud, Hof i Soløra» (1974).

Et par av arvtakene etter Lommerud til slutt: «Å jasmne på preke og stala teill husbehov, de er itte sinn i Solør. «Gud velsigne deinn som kommer teill snille fælk og veit å gi se teill».

THOR MARTINSEN

KILDER:

- Brynjulf Danielsens artikler i Tidskriftet Solør-Odal 1974/75
- Asgeir Østis foredrag
- Gunnar Tanga: To blad Lommerud.
- Årbok for Glåmdalen 1957
- Olaf Lommerud: Den raue mannen 1967
- Anna Lommerud: Fra Solør til Cape Horn 1969
- Bilder fra Gamle Skarnes: Kristian Julsrud/Sør-Odal Kommune
- Torstein Thonanders postkortsamling
- Guri Gimse
- Arne Sween

Etter 11 år kom han hjem og fikk jobb som skipper på «Odølingen» i rolige farvann på Storsjøen. Deretter tok han styrmanns-eksamen i Oslo og var til sjøs ett års tid som annenstyrmann på en skute fra Kragerø.

I 1902 gikk sjømannen i land for godt og bestemte seg for å bli lærer. Han søkte seg inn på lærerskolen i Holmestrand og avla eksamen med utmerkede karakterer. Så ble han overmannet av hjemlengsel og søkte seg tilbake til skogene. Han startet sin lærergjerning på Gravberget i Solør hvor han var til 1908. Da søkte han seg til Tørmoen skole i Brandval. Her engasjerte han seg i lokalpolitikken og fikk en rekke kommunale tillitsverv. Olav Lommerud var lærer i Kongsvinger fra 1920 til 1930. Her døde han så alt for tidlig bare 54 år gammel.

Proklama og Arve- indkaldelse.

Mulige fordringshavere i boet efter afdøde kirkesanger **C. J. Lommerud** og før afdøde hustru **Anne Lommerud** af Hof opfordres her-ved til inden 3 — tre — maaneder for under- tegnede skifteret at anmelde og bevisliggjøre sine krav, der ellers tabes.

Med varsel efter N. L. 5—2—4 indkaldes ligeledes de fraværende arvinger til at melde sig i boet, nemlig:

1. Datter **Olia**, gift med **B. Aastad**, Amerika,
2. Do. **Ida**, " " **C. Herstad**, Blaker,
3. Søn **Arne Lommerud**, Thorshjem,
4. Datter **Laura**, gift med **Pastor Kuste**, Amerika,
5. Datter **Gudrun**, gift med **H. Kirkeemo**, Gue,
6. Do. **Maqaat Lommerud**, lærerinde, Selbal,
7. Søn **Christoffer Lommerud**, lærer, Eidfog,
8. Datter **Sara Lommerud**, Blaker,
9. Do. **Magna**, gift med telegrafist **W. St- fofsen**, Söner station.

Solør forenskriverembede den 12te april 1898.

[2 × 2,61].

Norgrenn.

Innkallelse til arveoppgjør etter Anne og Christoffer Lommerud

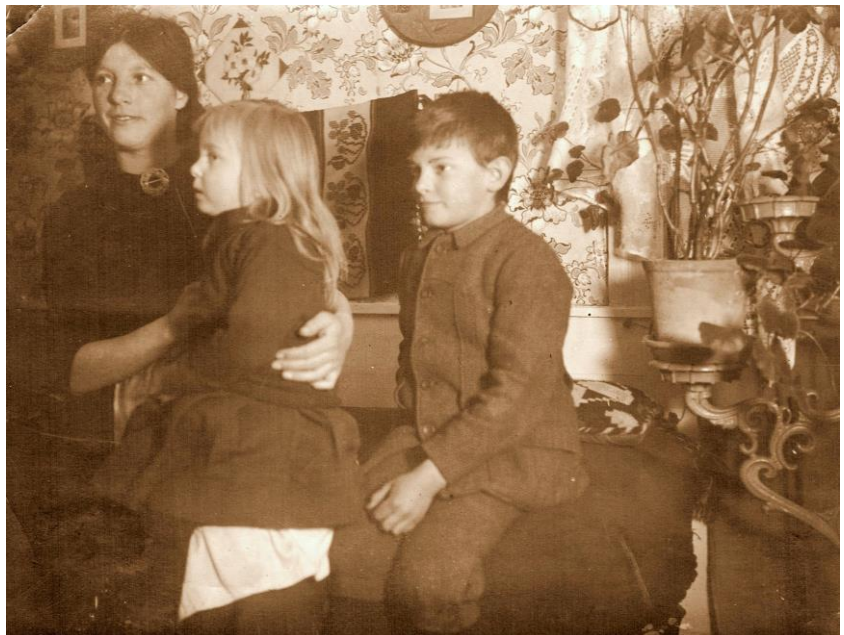
Anne og Christoffer Lommerud med seks av sine 11 barn. Stående fra venstre: Laura, f. 1861, Olia, f. 1855, Olav, f. 1876, Arne, f. 1859, Ida, f. 1856 og Kristoffer, f. 1870.

Anna og Olav Lommerud

Olav Lommerud ved «Skanselund», Gråberget, Våler i Solør

I Kongsvinger var Olav medlem av bystyret og virket også som bibliotekar. Han forfektet sine meninger med hyppige leserinnlegg i avisene og arbeidet som forfatter. Han likte å farte rundt på bygdene i Solør og snakke med gamle folk. Han fikk dem til å synge gamle viser og noterte ivrig ned. Senere renskrev han

Olav Lommerud med datteren Liv på fanget. Anna med Liv og Lom Olav til høyre.

dette på vaskeekte Solør-dialekt. Selv utga han aldri noen bok, men hadde flere ferdigskrevne manus.

Kongsvinger 1928. Fra venstre: Elise Olsen, Haldis Berggren, Kristian Lommerud, Arne Aaeng, Aagot Aaeng, Leif Lommerud, Liv Lommerud og Anna Lommerud

Anna Olsen Lommerud

Anna Olsen (1886-1985) ble født på Togstad i Løten. Foreldrene var Elise og Petter Olsen. Elise var datter av Ole Ruud Sæterbakken i Mesnalien. Petter Olsen (1856-1941) var født i Gausdal og foreldrene var Ole Olsen, husmann på Olstadsveien under Aulestad, og Randi Pedersdatter.

Petter Olsen fikk først arbeid i et handelshus på Lillehammer hvor han traff Elise. De giftet seg i 1879 og bodde i Dokken i Gausdal. Petter søkte nye utfordringer og ble ansatt som selger på Aadals Brug i Løten. Mens de bodde i Løten, ble Anna født. Petter ville stadig prøve noe nytt og hadde jobber på Hamar, Lillehammer og i Kristiania.

Ved generalforsamling i Gjøvik haandværkerforening er gjenvalgt som bestyrer d'hr. snedker P. Olsen, gjørtler Hammerseng, bogtrykker Lange, vognfabrikant Lingjerde og modelsnedker E. Evensen.

Som kasserer valgtes ved afklamafjon bager Østberg.

Bestyrelsen har til formand valgt gjøtler Hammerseng og til næstformand snedker P. Olsen.

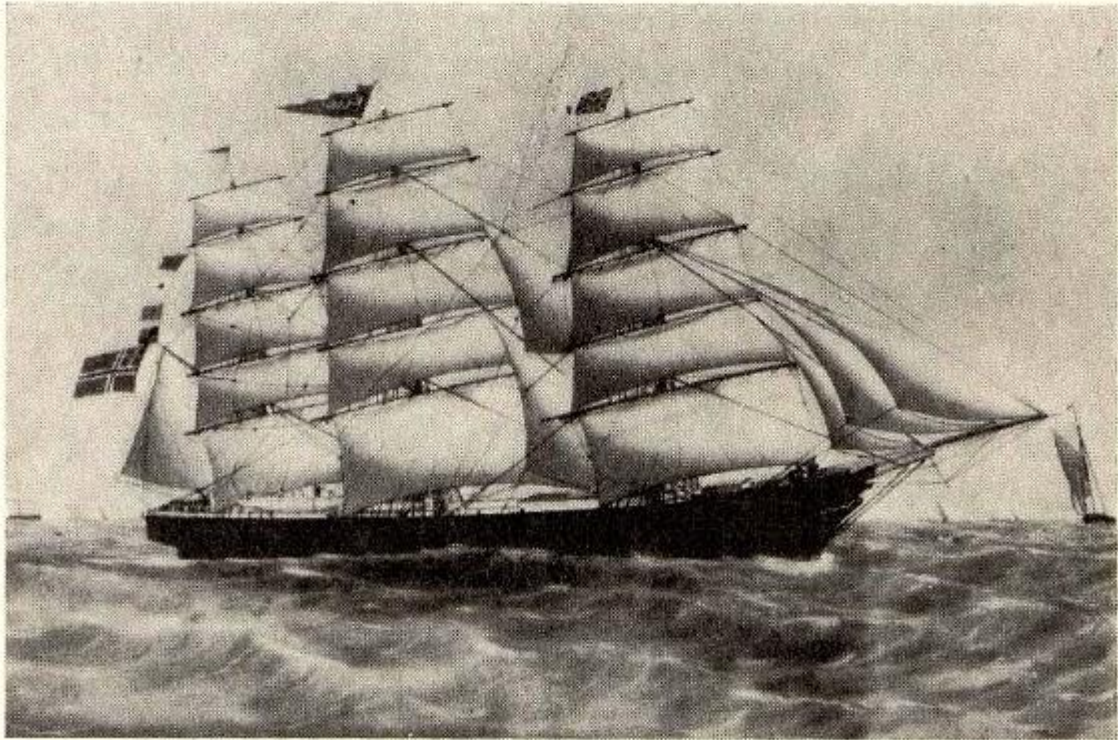
Petter Olsen engasjerte seg i foreninger i Gjøvik. I 1897 ble han gjenvalgt som bestyrer i Gjøvik håndverkerforening. De øvrige styremedlemmene var gjøtler Hammerseng, boktrykker Lange, vognfabrikant Lingjerde og møbelsnekker Evensen.

FORORD

Disse nedtegnelser omkring Olaf Lommeruds seilskute-
fart o. a. var tenkt som avslutning på hans Solørfortellinger
«Den raue mannen» (1967). De kommer her isteden i et sær-
trykk i den form jeg har kunnet gjengi dem etter hans for-
tellinger.

Jeg håper med dette å kunne nå dem som har ønsket å
få kjennskap til hans opplevelser og inntrykk fra en tid
da det ikke var vanlig at folk fra innlandsstrøk dro til sjøs.

Anna Lommerud.

«Kalliope» — fullrigger — Sandefjord, Olav Lommeruds førstereis skute.

Anna Lommerud fikk i 1969 utgitt en bok med en samling av fortellinger fra Olaf Lommeruds sjømannsliv.

familien opp på Gjøvik i 1891 der familieforsørgeren hadde fått seg jobb hos sin tidligere sjef på Aadals Brug, Anders Østbye. Dette arbeidsforholdet ble heller ikke av lang varighet fordi Petter ville etablere en virksomhet i egen regi. Det ble til at han begynte å produsere vinduer, dører og andre trevarer under firmanavnet P. Olsens Trævarefabrik.

Da Elise og Petter ankom Gjøvik i 1891 hadde de sju barn. Louise (Loss), som den yngste, var født i Kristiania, men døpt i Gjøvik. I 1894 kom Otto og 1897 Gudrun slik at de i alt hadde ni etterkommere.

Anna Lommerud utgir Solør-skisser

Hun har gitt sin mann den vakreste hyllest

Av Inger-Johanne Marthinsen

Straks før jul i fjor, etter at den verste bokflommen hadde rast ut og mettet markedet, kom det ut en liten bok, enkel i utstyret og med bare 85 ganske små sider. «Den raue mannen» het boken, Olaf Lommerud dens forfatter. Boken er en samling hverdags-historier fra Solør i gamle dager, den gir et tverrsnitt av soløringenes liv i fest og hverdag, i sorg og glede. Den er srevet på klingende Solør-dialekt, og den er lettflest og underholdende. Boken gir også plass til sanger og melodier fra Solør, nedtegnet av dr. O. M. Sandvik. Men denne lille boken kom i bakgrunnen, av flere årsaker. Ingen iøynefallende annonser hadde gitt den en behørig introduksjon, og ingen andre reklametiltak heller var satt i verk for å øke salg og opplagstall. Alt gikk så stille for seg. Boken ble trykt i 1000 eksemplarer og kom bare i dette opplaget, og dens utgiver hadde bare to grunner for utgivelsen, men ingen var til gjengjeld

til 1908, da han ble ansatt ved Tørmoen skole på Brandval vestsida. Det var i Brandval-tiden han for alvor ble oppfordret fra flere hold til å skrive. I 1920 ble han lærer i Kongsvinger, og her døde han, i 1930.

— Olaf Lommerud var en mann med mange interesser?

— Først og fremst var det skolen som var hans liv, men han hadde mange andre interesser også. Han var medlem av bystyret, og han var bibliotekar.

Han kalte seg åndelig lat, men han var det slett ikke. Men han var lite ærgjerrig på egne vegne, han var i hele sitt vesen en tjener og likte ikke folk som ville stikke seg fram. En lærer skal være lærer og ikke blande seg oppi andre ting, sa han så ofte.

— Men han skrev —

— Ja, han arbeidet raskt, hadde lett for det. Hans språksans var velutviklet. Det var det enkle og folkelige blant soløringene han ville ha fram og som han selv satte slik stor pris på. Og han fortsatte å skrive til han ble syk og døde.

«Altfor mange som skriver»

Dessuten var han en ivrig bidragsyter i lokalpressen, men skrev alltid under merke. Svært ofte ble han benyttet som oppleser og foredragsholder, i Kongsvinger og blant soløringer i Oslo. Når han var i Solør benyttet han anledningen til å kontakte gamle folk som kunne fortelle, og han fikk dem til å synge gamle Solør-sanger for seg. Alt tegnet han ned og bevarte.

— Tenkte han aldri på å gi ut noen av sine opptegnelser?

— Han fikk mange oppford-

Han kalte seg åndelig lat, men han var det slett ikke. Men han var lite ærgjerrig på egne vegne, han var i hele sitt vesen en tjener og likte ikke folk som ville stikke seg fram. En lærer skal være lærer og ikke blande seg oppi andre ting, sa han så ofte.

— Men han skrev —

— Ja, han arbeidet raskt, hadde lett for det. Hans språksans var velutviklet. Det var det enkle og folkelige blant soløringene han ville ha fram og som han selv satte slik stor pris på. Og han fortsatte å skrive til han ble syk og døde.

«Altfor mange som skriver»

Dessuten var han en ivrig bidragsyter i lokalpressen, men skrev alltid under merke. Svært ofte ble han benyttet som oppleser og foredragsholder, i Kongsvinger og blant soløringer i Oslo. Når han var i Solør benyttet han anledningen til å kontakte gamle folk som kunne fortelle, og han fikk dem til å synge gamle Solør-sanger for seg. Alt tegnet han ned og bevarte.

— Tenkte han aldri på å gi ut noen av sine opptegnelser?

— Han fikk mange oppford-

Det mest verdifulle er igjen

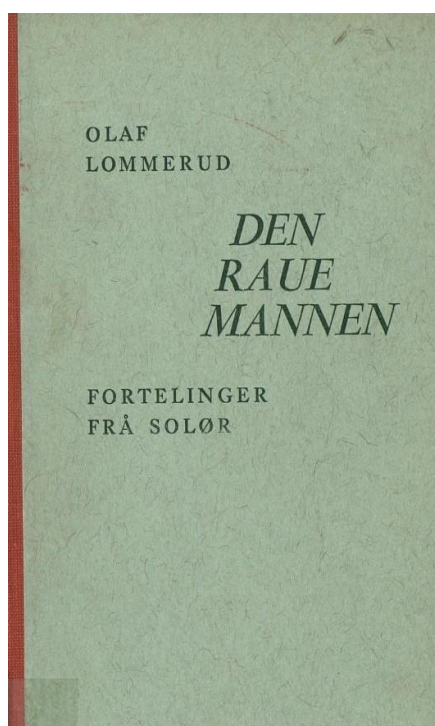
— Ingenting er gått tapt i disse årene?

— Nei, alt er bevart. Han kastet ingenting. Ofte hadde han bare utkast nedrablet på et lite stykke papir, men jeg har tatt vare på alt, forteller fru Lommerud. — Under krigen sørge jeg for å få det oppbevart i bankhvelv.

— Og De selv har nedlagt mange arbeidstimer, i samarbeid

Anna Lommerud, fotografert i sitt hjem i Oslo.

Anna Lommerud ble i 1968 intervjuet i avisen Glåmdalen om «Den raue mannen», som Anna fikk utgitt i 1967.

Anna Olsen og Olaf Lommerud giftet seg i 1905, men da var allerede forbindelsen mellom familiene etablert. Olafs søster, Anna Sara Lommerud hadde nemlig i 1904 giftet seg med Annas bror, Ole og de var bosatt på Gjøvik. Olaf Lommerud var lærer og han og Anna bosatte seg på Tørmoen i Brandval.

Anna og Olaf fikk barna Lom Olav (1906-1949), Anne Elise (1909-1909), Liv (1911-1960), Leif Peter (1914-1958) og Jan Arve (1923-1950). Olaf Lommerud døde i 1930 av en arvelig nyresykdom som også skulle ramme familiens sønner innen de ble 50 år. Anne Elise døde som spebarn og Liv ble bare 49 år gammel. Moren, Anna Lommerud

derimot, oppnådde en høy alder. Hun døde i 1985, 99 år gammel.

Leif Lommerud

Liv Lommerud

Jan Lommerud

Etter at Anna Lommerud mistet sin mann i 1930 flyttet hun tilbake til Gjøvik. Alle sønnene flyttet til Oslo og fikk seg arbeid der. Hun valgte derfor å flytte etter og bosatte seg i Helgesensgate. Lom Olav giftet seg med Marit Coucheron Steen og hadde yrke som kjølemontør. Leif Lommerud arbeidet også som kjølemontør. Jan Lommerud var ansatt i Riksrevisjonen.

Etter Olafs død utga Anna «Den raue mannen» etter ektemannens manus. I 1969 kom «Fra Solør til Cape Horn», en samling fortellinger fra Olafs sjømannsliv i seilskutetiden. Anna skrev også slektshistoriske skrifter om familien Lommerud og familien på farssiden. Olaf Lommeruds bedrifter som forteller ble i 1957 gjenstand for et radioprogram hvor hovedpersonen ble beskrevet slik: *«Jo, Olaf Lommerud har skrevet noen helt livaktige og vaskeekte skrøner og historier på Solør-dialekt, og han foredro dem ofte selv mens han levde. Han hadde et skarpt blick for språket og lynnet, han var en litterær begavelse i sin genre.»*

Kilder:

Digitalarkivet	Folketellinger og kirkebøker
Anna Lommerud:	Slekten Dokken og Sæterbakken-Ruud
Nasjonalbiblioteket:	Norske aviser